

ELS MAIOS

1.-INTRODUCCIÓ

Els canvis funcionals en la producció industrial experimentats al llarg del primer quart de segle XX a les zones rural, degut a la incorporació dels avanços tecnològics mitjançant l'aparició de l'electricitat com a nova font d'energia i la pràctica desaparició, per substitució de la molinaria com a mitjà de propulsió per a batans, papereres, serradores, farineres, i tot un ventall d'indústries arreu de l'Horta Sud, va significar un factor de progrés molt important ja que com cal observar, en este període Alaquàs ja contava amb una estimable xifra de xicotets tallerets familiars que configuraven l'espectre econòmic i social de la seua artesanía.

L'opció hidràulica, per anomenar-ho d'alguna manera, va convertir-se en la forma més senzilla i necessària no tan sols per a la preindustrialització, sinó també per a substituït les primitives eines, modernitzant al mateix temps les seues estructures de treball. Es per això que cal fer palès el paper capdavanter que han tingut els antics molins en el posterior desenvolupament industrial, tot i haver una ample període en el qual totes dues tecnologies, molins i electricitat, es fongueren mitjançant allò que més tard es denominarien fàbriques de llum. Moltes de les quals s'instal·laren sobre vells molins. Un dels més influents va ser el molí de Daroqui, fundat per Joan Baptista Daroqui el 1846 i construït a la partida del Salt del Moro al terme de Manises.

El molí de Daroqui, més conegut pel Molí de la Llum, va pertànyer inicialment a l'anomenada *Hidroeléctrica del Turia* i la llum que produïa abastia 17 pobles de la comarca, hi inclosa la localitat d'Alaquàs.

La contribució que l'energia aporta al món industrial i artesana es veu reflectit a alguns gremis com el dels torners, fusters, cullerers, ferrers o mestres d'aixa, així com també al naixement de nous tallerets que arribaran a formar una nombrosa xarxa de tallers artesanals i fàbriques de caire manufacturer. Un dels quals, pioner en la indústria de la fusta d'aleshores fou el dels *Maïos*, ubicat als seus ini-

cis baix del casinet dels Galgos a la casa número 71 del carrer Major, i posteriorment al Camí Vell de Torrent (al costat del Calvari).

Els *Maios* van ser els primers en instal·lar un aparell de serrar a Alaquàs l'any 1923. L'activitat fonamental dels primers anys, va estar centrada a la fabricació de caixes de fusta per encaixar productes agrícoles com les taronges i cebes que en aquell temps tenien un gran comandament, perquè a la dècada dels anys vint, els germans Portalés, *els Burros*, havien construït un magatzem a les afores del poble on Francisco Bessó, *el Roig de Blaiet*, manufacturava estos productes. En este període, al taller dels *Maios* arribaria a serrar-se pràcticament tota la fusta que s'utilitzava als tallers de la localitat. Fabricants i artesans portaven els troncs o taulons a la serreria dels *Maios* i estos s'encarregaven de disposar-los a la mesura i tamany exacte. Després els clients s'encarregaven d'escatar, polir i pintar la fusta.... és a dir, finalitzaven tot el procés de producció. Era esta la forma de treball coneguda popularment com, treballar a *Parroquià*.

Entre les diferents activitats de producció que van realitzar els *Maios*, cal destacar les tapes-seients dels antics comuns de fusta, també podem dir que la família tenia altres activitats secundàries entre les quals es trobava l'abastiment de llenya a les carboneries on s'elaborava el carbó a partir de la matèria primera, la qual era transportada amb carros tirats per cavalleries, propietat també dels mateixos *Maios*

A mitjans dels cinquanta es van dedicar a la producció del moble corbat (cadires), amb un sistema de vaporositat i corbat de la fusta, molt artesà i rudimentari. Els *Maios* arribaren a disposar d'una nòmina de 25 treballadors entre familiars i assalariats. S'encarregaven tant d'esmol·lar les eines com de calar les lires de les cadires (el *tio* Vicente el *Maio* era el calador de la fàbrica). Entre els artesans del corbat de la fusta, cal citar: Ernesto Comes d'Aldaia, Pedro Cabrera i Aurelio.

En 1964 van deixar la fàbrica que passà a ser propietat de José Garcia Gil, de ca *Prima* i Enrique Pons de ca *Geroni*. Els germans Vicent i German, fills del *tio* Vicente el *Maio* es dediquen des d'aleshores a esmol·lar ferramentes en un xicotet taller obert a les rodalies del primitiu taller del seu pare.

La relació laboral dels popular *Maios* amb els fabricants i artesans del ram Alaquaser ha estat tan present al llarg de dècades que no tan sols ens permet encarar un treball monogràfic al voltant de la seua trajectòria productora i laboral, sinó que també ens permet abordar l'extensa nomenclatura de tallers que als anys cinquanta eren clients de la serreria de la família Parra, la qual cosa representa una important base de dades per a posteriors estudis i anàlisi del teixit industrial alaquaser.

Ramón Tarín López

2.- LA FAMÍLIA

Vicent Parra *el Maio* i Maria Martínez van tenir 8 fills: Vicent, Francisco, conegut com German, Maria, Ernesta, Alejandro Elies, Pascual, Enrique i Arturo.

Vicent Parra Martínez *el Maio* és el major dels germans. Entre les diferents especialitats desenvolupades al llarg de la seua vida cal destacar: serrador, calador i esmolador.

German Parra Martínez *el Maio*. Es va ensenyar l'ofici de serrador als 18 anys, treballant a València. Se'n diu que era un jove molt arriscat que solia anar a treballar amb una jupa tot i que a l'hora d'acabar la feina es canviava de roba a casa d'una senyora de València i es posava un vestit, per a poder passejar-se tot mudat per la capital.

Eren un matrimoni que vivia com qualsevol altre a Alaquàs, fins que el 1914 va morir el progenitor de la família, quedant la vídua tota sola per dur endavant la criança dels seus fills, el major dels quals tenia només 13 anys.

Foren anys de patiments, i els fills més grans van haver de posar-se a treballar tot i que encara eren molt menuts, per poder ajudar a sa mare, a la vegada que anaven ensenyant-se un ofici.

És en l'any 1923 quan es disposen a posar en marxa el seu propi negoci, per la qual cosa van adquirir dos aparells de serrar per instal·lar-se al carrer Major n° 71.

Elies Parra Martínez *el Maio*. Serrador. Maria Parra Martínez, *la Maia*. Especialitzada en la confecció de juguines que es feien amb les deixalles de la fusta. Estos es solien vendre al Mercat Central de València, les vespres del Reis.

El negoci poc a poc va donant els seus fruits fins que han de buscar un nou lloc per treballar. El 1931 compren dues fanecades de terra campa a la partida del Bovalar, on inicialment edifiquen una coberta o nau amb sostre d'uralita de 510 m² que posteriorment passarà a convertir-se en la nova fàbrica dels Germans Parra.

Amb el pas dels anys van adquirint els terrenys de les rodalies per construir les vivendes de 5 dels germans (Vicent, Alejandro Elies, German, Pascual i Enrique), perquè Ernesta es va casar amb Carlos Taberner *El Romo* d'Aldaia i per tant se'n va anar a viure al seu poble. Maria es va casar amb José Martínez i se'n va anar al carrer de la Mare de Déu de l'Olivar, El més xicotet, Arturo, se'n va anar a viure a Madrid, per això el seu malnom *el Maio de Madrid*.

A partir d'aquest moment, al poble es comença a conèixer el lloc com *cal's Maios* com el carrer *dels Maios*.

Més tard, ja dins els anys 50, gran part de la indústria de la fusta de la localitat era clienta de la serreria de la família, entre tots ells es trobaven els següents:

C/ Major, 86 - ESTANISLAO FERRER, *Morriti*. Ebanista

C/ >> 75 - VICENTE MARTÍNES, *el tio Blai*. Torner

C/ >> 71 - FRANCISCO ZAFRA. Parxís

C/ >> 59 - JOSE BLAS GARCIA, *el Roig*. Peinetes

C/ Benlliure, 17 - HILARIO FORMENT BOSCA. Torner

C/ >> 46 - MIGUEL MARTINEZ, *el Guapo*. Ebanista

C/ >> 51 - PASCUAL PALOP, Ebanista

C/ Sant Blai, 6 - ESTANISLAO FORMENT. Ebanista

C/ Convent, 16 - VICENT FERRIS, *el tio Conillo*. Carros

Pasqual Parra Martínez, *el Maio*. Va treballar activament i durant molts anys de serrador. A la dècada dels quaranta es va independitzar i es dedicà a fer guitarres en uns terrenys ubicats a la part de dalt de les cases on vivien tots els germans, abans de configurar-se l'actual carrer de Balmes. Ernesta Parra Martínez, *la Maia*. Treballava també com la seua germana Maria fent joguines en un departament de la fàbrica ubicat també al carrer de Balmes.

Enrique Parra Martínez, *el Maio*. Entre les activitats que desenvolupava es troba el d'administratiu de l'empresa i el de marcador de la fusta.

Arturo Parra Martínez, *el Maio*. És l'únic dels germans que no treballava a la fàbrica perquè es va dedicar a estudiar música a Madrid.

C/ Dr. Barberà 1 - FRANCISCO USEDO, *el Cagó*. Castanyoles

C/ » 2 - FRANCISCO LINO, *el Guerra*. Torner

C/ » 14 - MIGUEL FERRIS, *el Santero*. Telers

C/ » 16 - JOSÉ MOMPÓ. Telers i Plomiers

C/ » 18 - DOMINGO MOMPÓ. Telers i Plomiers

C/ Mare de Déu de l'Olivar, - SALVADOR BARBERÀ, *el Picante*. Torner

C/ » » » 4 - VICENT CUARTIELLA. Castanyoles

C/ » » » 20 - *Els Pelaets*. Culleres

C/ » » » 22 - MARIA, la germana del tio Cándido

C/ » » » 31 - SEBASTIAN ALFONSO, *el tio Sebastianet*.

Cadires

C/ La Pau, 2 - VICENT TORRALBA ALBERT. Talliste

C/ » 25 - MIGUEL LINO, *els Orelletes*. Torner

C/ Dos de Maig, 14 - VÍDUA DE LUIS LINO. Plomiers

C/ » » 13 - GERMANS NAVARRO, *els Calitos*. Plomiers

C/ » » 9 - JOSÉ TÀRREGA, *França*. Castanyoles

C/ Sant Jeroni, 13 - JOSE GARCIA, *el Carabassa*

C/ » » 23 - SALVADOR SORIANO, *el tio Soriano*. Ebanista

C/ » » 26 - ENRIQUE, *el Ratat*. Panderetes

C/ Sant Francisco - ANTONIO GARCIA, *el tio Tonet*. Torner

C/ Tribunal de les Aigües, 8 - PASCUAL ANDREU, *el tio Cabellera*. Cadires

C/ Castelló, 10 - JOSE LEGUA, *el Pinyol*. Telers

C/ Sant Hipòlit, 3 - GERMANS MARÍ, *els Tarins*. Ebenisteria

C/ » » 13 - FRANCISCO MARTÍ, *el Ximet*. Culleres

C/ » » 22 - DANIEL MARTINEZ, *el Maceta*. Torner

C/ » » 23 - SALVADOR FORMENT, *el Guai*. Plomiers

C/ Sant Josep, 3 - JOSÉ MATEU, *el tio Mateu*. Ebanista

C/ » » 46 - JUAN GARCIA, Fuster

C/ Santa Cecília. 2 - SEBASTIAN ALFONSO, *el Carreter*. Carros

Plaça dels Ollers, 10 - JOSE GONZALEZ, *el Bombo*. Telers

» » 12 - GERMANS GARCIA. Torners

» » 13 - VICENT TÀRREGA, *el Tarratrai*. Torner

» » 15 - LUIS LABORDA. Culleres

Plaça de la Constitució, 5 - JOSE GARCIA, *Hueso*. Ebanista

C/ València, 16 - MIGUEL ROS. Escacs

C/ » 15 - GERMANS FERRER BOSCA, *els Santeros*. Torners

C/ » 28 - VICENT ROSELLO, *el Rullo*. Torner

C/ » 68 - JOSE ORTIZ, *el tio Ortiz*. Ebanista

C/ Germanies, 10 - FRANCISCO FORMENT, *Ronda*. Plomiers

C/ Alcoi, 7 - JOSE SENA. Plomiers
Av. Ausias March - LUIS PLANELLS. Fuster
Av. » » 32 - LUIS ALÒS. Carros
Av. » » 37 - VICENT ALÒS. Carros

C/ Sanchis Almiñana, 16 - LLORENÇ GARCIA, *el tio Llorenç*. Torner

C/ Pare Guillem, 18 - ANTONIO MARTÍNEZ VICENTE

C/ Palop Guillem, 10 - VÍDUA DE JOSÉ MAS FORMENT. Culleres

Av. País Valencià - RICARDO TARÍN i VICENT SANTAPERPETUA. Castanyoles

C/ Conca, 18 - ANTONIO ALIAGA, *el tio Toni el Boter*. Barriles

C/ » 21 - GERMANS LERMA. Plomiers

C/ » 23 - FANCISCO FENOLL, *el tio Tirri*. Torner

Camí Vell de Torrent - JOSÉ RAGA. Torner

C/ dels *Maios*, 2 - MANUEL DUET I ALFREDO LLORENTE. Torneria

German Parra Martínez

Al sector cadirer cal observar també alguns detalls il·lustratius dels principals mitjans de producció: **maquinària i cabal artesà**, a través del següent material gràfic que aborda la fabricació i muntatge de la cadira, dins l'antiga línia corba o recta.

L'aparell de serrar segueix sent una eina imprescindible de bugir la fusta i els taulers dels seients de la cadira. Al retrat Fabià Ferrer Tárrega *el Santero*.

Antigament la caldera d'aigua sota el forn de llenya, era el sistema rudimentari emprat per vaporitzar la fusta.

Una vegada corbada la peça, es posava en un motle i es fixava mitjançant un cercol de xapa de ferro.

Els motles del moble corbat romanien a l'interior de l'eixugador durant tota la nit.

A través de les cintes de paper de vidre, s'escataven les complexes formes del moble corbat.

Al muntatge de la cadira encara s'utilitza el cercle de xapa de ferro i els gats de ferro colat, de forma artesanal.

El quadre de pintura està definit per l'engranatge d'una cadena rotativa que porta incorporats una sèrie de ganxos on van col·locades les cadires. A la foto Ricardo *el Carinyo*.

El procés de lacat es porta a terme dins d'una cabina de pintura, que disposa d'una base giratòria amb quatre punts, on es posa la cadira. Al retrat Esteban Monzó.